

Gözləri ekrandan ayrılmağa qoymayan kino möcüzələrlə dolu bir dünya, sirr pəncərəsidir. Bu aləmin əbədiyaşar sakinləri aktyor və aktrisalardır. Azərbaycan kinosunda mahir ana obrazları ilə tanınmış Xalq artisti Sədayə Mustafayeva da müxtəlif filmlərə çəkilmiş xoşbəxt taleli sənətkarlarımızdan olub. Yarım əsrdən çox Gəncə Dövlət Dram Teatrında çalışan istedadlı aktrisa ilə bağlı xatirələri çəkildiyi kino lentləri də canlandırır.

Sədayə Mustafayeva sənətə 1940-cı ildə – 14 yaşında Şəki teatrında qədəm qoyub. Sonra fəaliyyətini Ağdaş və Göyçay tearlarında davam etdirib. 1950-ci ildə isə Gəncə Dövlət Dram Teatrının direktoru, Xalq artisti Məhəmməd Burcəliyevin dəvəti ilə qədim şəhərin sənət məbədinə seçib. Burada çeşidli obrazlar qalereyası yaradıb.

Onun kino fəaliyyəti 1966-cı ildən başlayır. Belə ki, Salam Qədirzadənin "Xəzan yarpaqları" hekayəsinin motivləri əsasında kinorejissor Eldar Quliyevin diplom işi kimi çəkdiyi 25 dəqiqəlik qısametrajlı "Biri vardı, biri yoxdu" səssiz filmində debüt edib. Sadıq Həsənzadə ilə birlikdə qoca kişi ilə qarının niskilli həya-

dəqiqəlik "Mən ki gözəl deyildim" filmində Sədayə Mustafayevanın yaratdığı Gözəl arvad obrazı da maraqla izlənən rollardandır. Mühəribənin ağırlı-acılı günləri bu filmin əsas sujet xəttini təşkil edir. Həm də filmdə ailədaxili hadisələr ön planda göstərilir. Bu filmdə Gözəl arvad surəti Səidə (Xalq artisti Fidan Qasımova) ilə əlaqədə obrazın özəlliklərini ustalıqla açmağa bəli.

Aktrisanın maraqlı ekran obrazlarından biri də Rüstəm İbrahimbəyovun ssenarisi əsasında 1986-cı ildə kinorejissor Rasim Ocaqovun ekranlaşdırdığı 87 dəqiqəlik "Ölsəm, bağışla" bədii filmindəki Suğra xaladır. Qeyd etmək lazımdır ki, Xalq artisti Sədayə Mustafayeva

Milli kinomuzun sevimli "ana"sı

tını canlandırır. Sonra aktrisa ekranda 20-dən artıq bir-birindən maraqlı obraz yaradıb, özü də daha çox ana rollarında oynayıb. "Qanun naminə"də Xatun, "Mən ki gözəl deyildim"də Gözəl, "Şerikli çörək"də Şamama, "Qaynana"da Müləyim, "Ölsəm, bağışla"da Suğra xala, "Ağatlı oğlan"da Mirvari nənə, "Həm ziyarət, həm ticarət"də Suğra xala, "Gün keçdi"də Əsmənin anası, "Qızıl ayaqlı qaz"da Şəfiqənin anası, "Var olun, qızlar"da Rüstəmin anası, "Firəngiz"də Məsmə, "Gümüşü furqon"da Mədinənin anası, "İllik dənizdə buz parçası"da Təqaüdçünün anası, "Cin mikrorayonda"da Ana, "İşarəni dənizdən gözləyin"də Komandanın anası, "Şəhərli biçinçilər"də Humay, Amerika kinemotoqrafçıları ilə birgə "Azərbaycanfilm"in istehsalı olan "İlk körpü"də ("Dağıdılmış körpülər") Əsmər obrazları bu qəbildəndir.

Kinorejissor Muxtar Dadaşovun Süleyman Rəhimovun "Mehman" povesti əsasında ekranlaşdırdığı 97 dəqiqəlik "Qanun naminə" bədii filmində yaratdığı Xatun obrazı xüsusilə yaddaqalandır. Safliq mücəssəməsi olan Xatun ananın oğlu Mehmanın canıyanan söhbətləri, müdrik nəsihətləri aktrisanın ifasında olduqca təbii səslənir, özündə əsl azərbaycanlı qadınlarına xas olan xüsusiyyətləri ehtiva edir.

Xalq yazıçısı Bayram Bayramovun eyniadlı povesti əsasında kinorejissor Tofiq Tağızadənin ekranlaşdırdığı 76

kinorejissorlar içərisində daha çox Rasim Ocaqovun diqqətini cəlb edən sənətkarlardan biri olub. Belə ki, aktrisanı bir neçə filminə dəvət edən Rasim Ocaqov ona tapşırılacaq obrazların öhdəsindən böyük ustalıqla gələcəyinə inanıb. Sədayə Mustafayevanın onun filmlərində canlandırdığı ana obrazlarını tənqidçilər daim bəyəniliblər.

...Suğra xala ilk baxışda qayğısız, sakit görünərsə də, bu mülayim qadın cəbhədən yenəcə qayıdan oğluna filmboyu qonşularının həyatından söhbət açır. Xəstə oğlunun, həbsdə ikən ölmüş həyat yoldaşının dərdi dözümlü ananın dilindən eşidilmir, amma gözlərindən, ağarmış saçlarından oxunur. Aktrisa obrazın xarakterini tamaşaçıya sadələşdirilmiş bir formada çatdırmaqla bilir. Rejissor təfsirinə xas olan millilik məhz Suğra xala obrazından süzülərək aqıl ana, təmkinli Azərbaycan qadını qismində böyük ustalıqla təqdim edilib.

Sədayə Mustafayeva Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafındakı xidmətlərinə görə 1958-ci ildə Əməkdar artist, 1981-ci ildə Xalq artisti fəxri adlarına, 2003-cü ildə isə Prezidentin fərdi təqaüdünə layiq görülüb.

Unudulmaz sənətkarımız 2004-cü ildə Gəncə şəhərində vəfat edib.

Anar Ərtoğrul BURCƏLİYEV,
teatrşünas